



Suomen luonnonsuojeluliitto
Kotkankatu 9, 00510 HELSINKI, puh. (09) 228 081, faksi (09) 228 08 200

21.3.2003

Ekologinen verouudistus hallitusohjelman lähtökohdaksi

Yhteenveto

Suomen luonnonsuojeluliitto ehdottaa, että ekologinen verouudistus sisällytetään seuraavaan hallitusohjelmaan joko omana politiikkaohjelmanaan tai osana kestävän kulutuksen ja tuotannon politiikkaohjelmaa.

Ekologisella verouudistuksella siirretään verotuksen painopistettä työn ja työllistämisen veroista luonnonvarojen käyttöön ja saastuttamiseen. Uudistus ei nosta kokonaisveroastetta, mutta se turvaa pienituloisten aseman ja elinkeinoelämän kilpailukyvyn. Verouudistuksen tavoitteena on kulutus- ja tuotantorakenteen saattaminen kestäväälle pohjalle.

Ekologisen verouudistuksen yhteydessä on tarpeen tarkastella ja ottaa käyttöön laajasti luonnonvarojen (mm. vesi, sora, öljy, erilaiset lyhytikäiset tuotteet) käyttöön ja saastuttamiseen (mm. lannoitteet, hiilidioksidi) kohdistuvia veroja. Samanaikaisesti on alennettava kestäväää kulutusta edistävien palveluiden ja muiden työllistävien alojen arvonlisäveroa ja pakollisia työnantajakuluja sekä palkkatulon verotusta.

Esitetyt luonnonvaraverot tuottaisivat karkean arvion mukaan alkuvaiheessa runsaat 800 miljoonaa euroa. Esitetyillä tuoteveroilla olisi mahdollista lisätä valtion verotuloja noin 600 miljoonalla eurolla vuodessa. Esitetyt päästö- ja energiaverot puolestaan kasvattaisivat verotuloja vähintään miljardin euron verran. Ympäristöverusteisten verojen tuotto nousisi näin 2,4 miljardilla eurolla ja ympäristöverojen osuus valtion verotuloista kasvaisi 10 prosenttiin.

Verouudistuksen tavoitteena on kasvattaa ympäristöverojen osuutta vähintään 20 prosenttiin valtion verotuloista vuoteen 2010 mennessä.

Vastaavasti työnantajamaksuja on alennettava asteittain. Ympäristöverojen tuotto kannattaa työllisyysyistä käyttää työnantajamaksujen vähentämiseen. Nykyinen sosiaalimaksujen palkkasidonnaisuus rasittaa erityisesti työvaltaista tuotantoa. Sosiaalietuuksiin tarvittavat varat onkin kerättävä jatkossa pääosin ympäristöveroista. Esimerkiksi korjaus-, huolto-, vuokraus-, liisaus- ja suunnittelupalveluiden työnantajamaksujen alentaminen vähentäisi valtion tuloja 100 miljoonalla eurolla. Myös tuloveroa on syytä alentaa vähitellen.

Ensi vaiheessa toteutettavaksi esitetyt tulovähennykset olisivat yhteensä 1,8 miljardia euroa.

Itse asiassa työnverotusta voidaan alentaa suuremmalla summalla kuin mitä kerätään uusilla ympäristöveroilla tai vanhojen korotuksilla. Tämä mahdollistuu myönteisillä kerrannaisvaikutuksilla, kuten sillä, että työllisyyden paranemisen johdosta yhä useampi maksaa tuloveroja, ja toisaalta samalla valtion työttömyysmenot pienenevät.

Sisältö

Ekologisen verouudistuksen periaatteet

- a) Mitä ekologinen verouudistus tarkoittaa?
- b) Miksi ekologista verouudistusta tarvitaan?
- c) Luonnonvaroissa laaja veropohja
- d) Luonnonsuojeluliitto esittää kattavaa ekologista verouudistusta
- e) Ympäristöverot eivät vähennä kilpailukykyä
- f) Tavoitteena tuotanto- ja kulutusrakenteen muutos
- g) Pienituloisten asema turvattava
- h) Yritysten sopeutumiseksi asteittainen toteutus ja tiedotus tärkeää
- i) Tutkimusta tarvitaan
- j) Ympäristöön liittyvät valtion verot ja maksut nyt

Ekologisen verouudistuksen mahdollisia elementtejä

- a) Verojen ja maksujen alentaminen
- b) Haitallisten tukien poistaminen ja hyödyllisten lisääminen
- c) Verohelpotukset
- d) Ympäristöveroehdotukset
 - Luonnonvaraverot
 - Tuoteverot
 - Jäte- ja päästöverot
 - Energiaverot

Lisätietoja
Tietolähteitä

LIITTEET

LIITE 1 Valtion verotulot, talousarvioesitys vuodelle 2003

LIITE 2 Tutkimus- ja kehittämismenot, milj. euroa

LIITE 3 Esimerkkejä ulkomaisista ympäristöveroista ja esityksistä verouudistuksiksi

Ekologisen verouudistuksen periaatteet

a) Mitä ekologinen verouudistus tarkoittaa?

Ekologinen verouudistus tarkoittaa verojärjestelmän muuttamista siten, että se suosii nykyistä enemmän työvoiman käyttöä ja ekologisesti kestäväää tuotantoa ja kulutusta. Uudistuksessa luonnonvarojen käytölle ja saastuttamiselle asetetaan veroja. Kestäviltä toimintatavoilta, kuten luonnonvarojen säästävältä tuotannolta, tuotteilta ja työltä puolestaan vähennetään veroja. Uudistukseen kuuluu myös ympäristölle haitallisten tukien poistaminen ja ympäristölle hyödyllisten toimintojen tukeminen.

Tavoitteena on ympäristön tilan ja työllisyyden samanaikainen paraneminen väestön hyvinvoinnin ja valtion taloudellisen tilan pysyessä vähintään ennallaan.

Verouudistuksen lähtökohtana on, ettei kansalaisten kokonaisverotaakka nouse, vaan muutoksia tehdään vain verotuksen rakenteessa.

Tavoitteena on kokonaisvaltainen ekologinen verouudistus, joka sisältää kattavien, laajaa veropohjaa koskevien ympäristöverojen toteuttamisen, työnantajamaksujen ja tuloveron alentamisen, ympäristölle haitallisten tukien poistamisen ja niiden korvaamisen ekotehokkuutta edistävillä ympäristötuilla.

b) Miksi ekologista verouudistusta tarvitaan?

Länsimaiden kulutus- ja tuotantotavat on todettu maapallon suurimmaksi ympäristöongelmaksi. Suomalaisten luonnonvarojen kulutus on maailman huippua. Johannesburgin tavoitteiden toteuttamiseksi vaaditaan merkittävää luonnonvarojen kulutuksen vähenemistä. Se onnistuu vain käyttämällä tehokkaita ohjauskeinoja. Taloudelliset ohjauskeinot, etenkin verot ovat osoittautuneet tehokkaiksi. Talouskasvu ei ole riittänyt ympäristöasioiden hoitamiseen eikä hyvinvoinnin turvaamiseen. Kasvusta huolimatta työttömyys on pysytellyt korkealla useimmissa teollisuusmaissa.

Tarve puolittaa luonnonvarojen kulutus ja päästöt maapallolla esitettiin jo Brundtlandin komitean toimesta 1987. Samalla on tiedostettu tasa-arvon edellyttävän 90 prosentin vähennystä luonnonvarojen kulutukseen länsimaissa. Tehokkain ja nopein keino saavuttaa tuo päämäärä on käyttää taloudellista ohjausta. Taloudellisten ohjauskeinojen käyttöä ovat suosittelleet myös EU:n komissio ja OECD.

Suomen sitoumukset edellyttävät lisäksi erilaisia päästövähennyksiä. Suomi on sitoutunut vähentämään kasvihuonekaasupäästöjään. Kioton pöytäkirjan mukaisessa EU:n taakanjaossa Suomen tavoite on saada vuosien 2008-2012 keskiarvopäästöt vuoden 1990 tasolle. Viimevuotisiin (2002) päästöihin tämä merkitsee noin 10 miljoonan tonnin vähennystä, vaikka vuonna 2000 oltiin jo tuolla vuoden 1990 tasolla.

Käytännössä on mahdotonta saada aikaan EU:n asettamia ympäristöveroja, koska päätös edellyttää ministerineuvoston yksimielisyyttä. Neuvostosta löytyy aina joku joka vastustaa verotuksen kiristämistä. Pitkällä tähtäimellä Suomen tulisikin vaatia, että ympäristöasioiden hoitamiseksi tehdään EU:ssa enemmän keinoja, jotka osien

eteneminen ei juuttuisi vuosikausiksi neuvoston pöydälle. Silloin mikään maa ei voisi toimia vapaamatkustajana ympäristön näkökulmasta.

Suomen tulisi ryhtyä edistämään ympäristökilpailukykyään käynnistämällä ekologinen verouudistus. Verotus ja monet tuet ohjaavat nyt tuhlaamaan luonnonvaroja ja välttämään työllistämistä ja työtä. Palveluiden arvonlisäveron käyttöönotto puolestaan romahdutti monien palveluiden kysynnän. Työllistämisen korkeat kustannukset ovat osaltaan johtaneet harmaaseen työllistämiseen.

c) Luonnonvaroissa laaja veropohja

Erilaisten verojen keruu aiheuttaa erilaisen työmäärän ja erilaiset kustannukset. Ympäristöverot ja kiinteistöverot ovat tyypillisesti helppoja ja edullisia kerätä. Sen sijaan työn verottaminen on monimutkaista ja tulee kalliiksi.

Ympäristöveroja on vastustettu väittämällä, että ne syövät veropohjaa, jolloin verotuloja ei kerry riittävästi, jotta työn ja työllistämisen veroja voitaisiin alentaa. On totta, että osa ympäristöveroista syö veropohjaa: esimerkiksi rikkiveroa voi suhteellisen helposti ja edullisesti kiertää puhdistuslaitteilla. Useimpia ympäristöveroja ei voi kuitenkaan välttää yhtä helposti. Esimerkiksi hiilidioksidia syntyy Suomessa valtavat määrät (runsas 60 miljoonaa tonnia vuodessa) eikä hiilidioksidin määrää useimmissa tapauksissa ole helppoa laskea ainakaan pienin kustannuksin. Myös useiden luonnonvarojen, kuten esimerkiksi veden käyttö, jatkuu veroista huolimatta vain vähän laantuen.

On myös väitetty että ympäristöverojen veropohja on liian pieni, jotta ekologinen verouudistus olisi mahdollista. Suomalaisten palkkatulojen kokonaissummaan (noin 100 miljardia euroa) verrattuna ovat luonnonvarojen käytön kustannukset kuitenkin moninkertaiset.

d) Luonnonsuojeluliitto esittää kattavaa ekologista verouudistusta

Suomen luonnonsuojeluliitto laati vuonna 2000 perusselvityksen ekologisesta verouudistuksesta (Halonen, 2000). Luonnonsuojeluliitto haluaa nyt, kun eduskuntavaalit on käyty, konkretisoida ekologisten verouudistuksen eri elementtejä. Ehdotuksen toivotaan vauhdittavan julkista keskustelua laajasta verouudistuksesta ja rohkaisevan uutta hallitusta käynnistämään laajan tutkimuksen ekologisten verouudistuksen toteuttamisesta.

Nyt käsillä olevassa selvityksessä on esitetty keskustelun ja lisätutkimusten pohjaksi Luonnonsuojeluliiton ehdotukset uusiksi ympäristöveroiksi ja entisten laajentamiseksi sekä veronalennuksiksi ja tukimuutoksiksi.

Viimeisimpään hallitusohjelmaan kuului verotuksen painopisteen siirto yli 10 miljardilla markalla eli lähes 2 miljardilla eurolla tuloverotuksesta ja sosiaalivakuutusmaksuista mm. pääoma-, kiinteistö- ja ympäristöverotukseen. Hallituskaudella alennettiin tuloverotusta ja sosiaalivakuutusmaksuja hyvin niukasti.

Pääomaveroa vähennettiin, kiinteistövero nousi hiukan ja ympäristöverot säilyivät lähes ennallaan.

e) Ympäristöverot eivät vähennä kilpailukykyä

Suomessa ympäristöön liittyviä veroja ja maksuja kerätään 4,3 miljardia euroa, mikä muodostaa 6,5 prosenttia valtion verokertymästä ja edustaa EU-maiden keskitasoa. Tanska on pisimmällä uudistuksessa. Uusia ympäristöveroja on otettu käyttöön ja vanhoja korotettu. Samanaikaisesti on nostettu sosiaalietuuksia ja alennettu pienituloisimpien tuloverotusta. Elinkeinoelämän aloille, joihin ympäristöverotus kohdistuu raskaimmin, on annettu verohelpotuksia tai tuloutettu ympäristöverotuksella kerättyä rahaa takaisin.

Tanskassa ympäristöverojen osuus valtion verokertymästä on kymmenisen prosenttia. Tanskan hyvä taloudellinen tilanne ja Suomea alempi työttömyys osoittavat, ettei huomattavasti korkeampi ympäristöverojen taso välttämättä vähennä kilpailukykyä vaan päinvastoin.

Euroopassa ympäristöverojen osuus on ollut muita korkeampi myös Saksassa, Hollannissa ja Portugalissa. Energia- ja hiilidioksidiverot ovat olleet ympäristöveroista suosituimpia osittain siksi, että ne muodostavat suuren veropohjan, mutta myös siksi, että maat ovat sitoutuneet hiilidioksidipäästöjen vähentämiseen.

Tanskan ekologinen neuvosto on esittänyt, että ympäristöverojen osuus nostettaisiin 18,5 prosenttiin verotuloista vuoteen 2010 mennessä. Ympäristöveroja tulisi ehdotuksen mukaan nostaa kautta linjan. Veronalennuksia ja lisätukia ohjattaisiin kotitalouksille ja teollisuuden työvoima- sekä säästävän teknologian kustannuksiin. Luomu- ja ympäristömerkittyjen tuotteiden arvonlisäveroa laskettaisiin.

Esityksessä on mukana myös suoraan maksavalle taholle palautettavia veroja. Dieselajoneuvoveroa perittäisiin ajoneuvoista, joilla ei ole hiukkassuodatinta ja se ohjattaisiin hiukkassuodatinten asennukseen. Joukkoliikenteen polttoainevero palautettaisiin kuljettajien työvoimakustannusten tukena. Sähköä tuhlaavista laitteista kannettava vero palautettaisiin energiatehokkaille laitteille.

f) Tavoitteena tuotanto- ja kulutusrakenteen muutos

Ekologista verouudistusta tutkittaessa on pitkälti keskitytty tiettyihin ekologisen verouudistuksen osa-alueisiin, pääasiassa energiaveroihin. Tämä johtuu siitä, että energiaverot ovat usein olleet lähes ainoa merkittävä ympäristövero.

Useimmissa ympäristöveroja koskevissa tutkimuksissa ei ole mallinnettuluonnonvarojen kulutuksen ja päästöjen kannalta merkittäviä tuotanto- ja kulutustapojen muutoksia. Yleensä talouden tuotantorakenteen oletetaan säilyvän lähes muuttumattomana eli ei tarkastella muutosta, jota ekologisella verouudistuksella juuri tavoitellaan. Luonnonvarojen säästöpotentiaali ja teknologian kehityksen suuret mahdollisuudet on syytä huomioida verorakenteen muuttamisen edellytyksiä ja vaikutuksia tutkittaessa.

Useat tutkimukset ovat osoittaneet taloudellisestikin kannattavia ekotehostamisen mahdollisuuksia. Tällaisten yhtäaikaista talous- ja ympäristöetuja tuovien ratkaisujen löytäminen ja toteuttaminen edellyttää uudenlaista ajattelua, innovaatioita, teknisen kehityksen hyödyntämistä ja tuotantorakenteiden muuttamista. (Autio & Lettenmeier 2002, Business as future; Heino toim. 2002, Ekotehokkuus rakennusalaalla, Ekotehokkuus Elektroniikka-alalla, Ekotehokkuus hankinnoissa; Lovins 1999; Wuppertal Institut, www.wupperinst.org; Factor 10 Institute, www.factor10-institute.org)

Jos energia- ja luonnonvaraverot kerätään täysimääräisinä kaikilta toimijoilta, rasittavat ne periaatteessa eniten energia- ja materiaali-intensiivistä kulutusta ja tuotantoa. Eräs keino välttää veroa on siirtyä ekotehokkaampiin kulutus- ja tuotantotapoihin ja tuotteisiin sekä korvata luonnonvarojen käyttöä työllä. Työntekijämaksujen ja/tai arvonlisäveron alentaminen sekä tuotannon ja tuotteiden ekotehostamisen investointituet korvaavat näille yrityksille ympäristöveron taakkaa. Lisäksi yritykset hyötyvät taloudellisen ohjauksen aikaansaamista innovaatioista materiaalihokkaassa tuotannossa ja tuotteissa.

g) Pienituloisten asema turvattava

Ekologista verouudistusta toteutettaessa on otettava huomioon se, että ympäristöverot – erityisesti energiaverot – rasittavat yleensä suhteellisesti enemmän pieni- kuin suurituloisia. Tämä pätee myös luonnonvaraveroihin. Kaikille pakolliset ruoka-, liikenne- ja asumiskustannukset sisältäisivät suhteellisen paljon ympäristöveroa. Vero on kuitenkin mahdollista välttää, jos se toteutetaan asteittain ja etukäteen hyvin tiedottaen. Energia- ja ajoneuvoverojen osalta olisi suosittava siirtymistä vähemmän energiaa kuluttavaan kulkumuotoon tai ajoneuvoon työmatkoilla. Asumisen osalta keinoina välttää ympäristöveroja olisi puolestaan energiansäästö ja siirtyminen uusiutuvien energiamuotojen käyttöön.

Verouudistuksessa olisi syytä lisätä tukea mm. joukkoliikenteelle, uusiutuvaan energiaan perustuville lämmitysratkaisuille, asuntojen energiansäästöille ja ekotehokkaalle ruoantuotannolle. Tämä helpottaisi pienituloisten asemaa, minkä lisäksi se edesauttaisi yrittäjiä tuotantorakenteen muutoksessa ja kannustaisi yleisesti ekotehokkaksiin innovointeihin ja kehitystyöhön.

Myös ruoan arvonlisäveron alentaminen hyödyttäisi eniten pienituloisia. Kauppa ja elintarviketeollisuus ovat luvanneet siirtää veronalennuksen suoraan hintoihin.

h) Asteittainen toteutus ja tiedotus tärkeää yritysten sopeutumisen kannalta

Ekologinen verouudistus suosii työvoimavaltaisia yrityksiä, joissa luonnonvaroja – energia mukaan lukien – käytetään vähän ja jossa syntyy vähän päästöjä. Se suosii mm. palvelualan ja käsityöhön perustuvia yrityksiä. Uudistus rasittaisi luonnonvaraintensiivistä teollisuutta ja edistäisi uusiutuvan energian tuotantoa. Tähän asti energiaintensiiviselle teollisuudelle on myönnetty kilpailukyvyyn nimissä

verohelpotuksia. Tämä on merkinnyt verotuksen ympäristöohjauksen heikkenemistä ja verotaakan siirtymistä muille.

Teollisuuden hintakilpailukykyyn vaikuttavat pääoman ohella työntekijöistä, raaka-aineesta ja energiasta syntyvät kustannukset. Esimerkiksi Suomen energiaintensiivisessä metsäteollisuudessa energian osuus kokonaiskustannuksista on keskimäärin alle 10 prosenttia. Puun ja työvoiman hinnat ovat huomattavasti tärkeämpiä tekijöitä.

Hintakilpailukykyä kriittisempi tekijä on kuitenkin reaalin kilpailukyky, joka koostuu mm. tuotteiden laadusta, jalostusasteesta, tuotteisiin sitoutuneen osaamisen määrästä suhteessa materiaan sekä yrityksen uudistumiskyvystä.

Kokemusten perusteella ekologinen verouudistus kannattaa toteuttaa vähitellen, muutoksista mahdollisimman ajoissa etukäteen kertoen ja perustellen muutostarve huolellisesti. Asteittainen toteutus ja tieto tulevista muutoksista mahdollistaa yritysten sopeutumisen taloudellisiin ehtoihin. Ne pystyvät suunnittelemaan paremmin investointinsa ja sopeuttamaan yrityksen rakenteellisiin muutoksiin.

i) Tutkimusta tarvitaan

Ekologisen verouudistuksen toteuttaminen tulisi aloittaa heti, mutta samanaikaisesti on syytä käynnistää kattava tutkimushanke uudistuksen toteuttamistavoista ja vaikutuksista. Tehokkaimpien ratkaisujen löytämiseksi olisi tutkittava myös verotuksen rakennemuutoksen vaihtoehtojen vaikutukset luonnonvarojen kulutukseen, saastumiseen, työllisyyteen, eri alojen yrityksiin sekä kuluttajiin ja veronmaksajiin.

j) Ympäristöön liittyvät valtion verot ja maksut

Valtion talousarvioesityksen mukaan Suomessa kerättäisiin tänä vuonna ympäristöön liittyviä veroja ja maksuja yhteensä 4,3 miljardia euroa. Edellisvuoteen verrattuna energiaveroja kerätään 235 miljoonaa euroa enemmän.

Energiaverot	2900
Autovero	900
Ajoneuvovero	247
Dieselajoneuvojen vero	218
Jätevero	47
Pakkausvero	
- alkoholiuomista	12
- virvoitusjuomista	1
Öljysuojamaksu	8
Öljyjättemaksut	3
Torjunta-ainemaksu	2
Yhteensä	4338

Ekologisen verouudistuksen mahdollisia elementtejä

Tässä ehdotuksessa verouudistuksen mahdollisia elementtejä on tarkasteltu vuoteen 2010 saakka. Kun verouudistuksesta saadaan riittävästi kokemusta ja tutkimustuloksia, voidaan uudet tavoitteet asettaa vuodelle 2020.

Lähtökohtana on siirtää työhön ja työllistämiseen kohdistuvia veroja ja maksuja luonnonvarojen käyttöön ja saastuttamiseen siten, että ns. ympäristöverojen osuus valtion verotuloista nousee 6,5 prosentista noin 20 prosenttiin vuoteen 2010 mennessä. Vuosisadan puoliväliin mennessä pyritään taloudellista ohjausta muuttamaan siten että luonnonvarojen kulutus on 10 prosenttia nykyisestä. Tämä edellyttää ohjauskeinojen vaikutusten jatkuvaa tutkimista ja kehittämistä.

Ehdotus sisältää joukon uusia luonnonvarojen veroja (mm. vedelle, luonnon kiviaineksille ja muoville raaka-aineena), uusia tuoteveroja (mm. kertakäyttöastioille ja -vaipoille), uusia päästöveroja sekä olemassa olevien verojen laajentamista ja korottamista (mm. pakkausvero, jätevero). Ehdotetut verotasot ovat alustavia ja niiden perusteella arvioidut verokertymät suuntaa-antavia. Useimmat esitetyistä veroista syövät veropohjaansa, jolloin veron tuotto laskee, mutta toisaalta suhteellisen matalalta tasolta lähtevien verojen tasainen vuosittainen korottaminen lisää kertymää. Joissain tapauksissa veropohjan määrittäminen on vaikeaa, koska toistaiseksi verotukseen liittyvää tietopohjaa ei ole kerätty sopivalla jaotuksella. Näin on esimerkiksi ylläpitopalveluiden osalta (huolto-, korjaus-, suunnittelu- ja vuokrauspalvelut). Arvonlisäveron ja työnantajamaksujen muutosten arvioiminen kyseisten palveluiden osalta ei ollut mahdollista tämän selvitystyön puitteissa.

Muutosvaikutusten arvioimiseksi tarvitaan laajaa, ekologisen verouudistuksen eri vaihtoehtojen mallintamiseen perustuvaa tutkimusta. Tämä ei saa kuitenkaan merkitä päätösten siirtämistä vaan ekologista verouudistusta on ryhdyttävä toteuttamaan välittömästi.

Nyt käsillä oleva ehdotus ei pyri tarjoamaan täydellistä luetteloa eri vaihtoehtoista tai niiden vaikutuksista. Toivottavasti se antaa kuitenkin käsityksen tarvittavan muutoksen moninaisista edistämismahdollisuuksista.

a) Verojen ja maksujen alentaminen

Ekologisen verouudistuksen tarkoituksena on vähentää ympäristöhaittoja, mutta samalla sillä tavoitellaan positiivisia työllisyysvaikutuksia.

Työhön kohdistuvan verotuksen ankaruutta on tapana mitata ns. verokiilan avulla. Verokiila on työnantajan työvoimakustannusten ja palkansaajan ostovoiman erotus. Palkkaveron lisäksi siihen lasketaan työnantajamaksut ja kulutusverot.

Korkealla verokiilalla ei sinänsä ole välttämättä vaikutusta työllisyyteen. Esimerkiksi Tanskassa työllisyysaste on korkeampi ja työttömyys vain hiukan korkeampi kuin Yhdysvalloissa kaksinkertaisesta verokiilasta huolimatta. Hyvinvointiyhteiskunta on myös kilpailutekijä eikä pelkästään ylimääräinen kustannuserä.

Muiden EU-maiden kokemusten perusteella kohdennetuilla työnantajamaksujen alennuksilla on pystytty lisäämään työllisyyttä. Porrastuksen tehostamiseksi voidaan työministeriön mukaan kehittää uusia sovelluksia, kuten työnantajamaksujen palautus. (Osaamisen ja täystyöllisyyden Suomi. Työvoima 2020, Työpoliittinen tutkimus, loppuraportti Työvoimaministeriö)

Vuoden 2003 alusta käynnistyi myös kokeilu, jossa 20 kunnassa yksityiset työnantajat ja valtion liikelaitokset vapautettiin kolmeksi vuodeksi työnantajan 2,964 prosentin suuruista sosiaaliturvamaksusta. Norjassa ja Ruotsissa työnantajan sosiaaliturvamaksun alueellinen porrastus on jo käytössä. Näistä saatavien kokemusten perusteella voidaan arvioida mm. työllistämisaikutuksia.

Arvonlisäveron alentaminen

Arvonlisäveron kokonaiskertymä on noin 10 miljardia. Veron määrä on pääsääntöisesti 22 prosenttia, mutta ruoan vero on 17 prosenttia ja mm. kirjojen, liikunta- ja majoituspalvelujen, henkilökuljetusten sekä kulttuuri- ja viihdetilaisuuksien pääsymaksujen vero on 8 prosenttia. Laskennallisesta arvonlisäverosta 62 prosenttia kertyy yksityisestä kulutuksesta.

EU-sopimuksensa myötä Suomi sitoutui käyttämään 0-tason lisäksi vain kolmea arvonlisäverokantaa. Nyt ne ovat nuo edellä mainitut 8, 17 ja 22 prosenttia. Kaikkiin muutoksiin pitää hankkia komission kanta. Koska Suomen jäsenmaksuosuus EU:ssa määräytyy pääasiassa arvonlisäveron tuoton mukaan, suhtautunee komissio varauksella veron laskuesityksiin.

Suomen maksuosuus on ollut korkea suhteessa muihin jäsenmaihin mm. siksi, että harmaan talouden osuus on pieni. Siksi Suomen kannattaisi perustellusti esittää alv:n alennuksia. Jos komissio vaatii alv:n tuottojen säilyttämistä nykytasolla, jää yhdeksi vaihtoehdoksi korottaa alv:n ylintä verotaso (22 prosenttia) siten, että se kattaa tulovajeen. Muissa Pohjoismaissa ylin alv-kanta on 25 prosenttia.

Ympäristömerkittyjen (joutsen- ja kukkamerkittyjen) tuotteiden arvonlisävero oli vuonna 2002 noin 50 miljoonaa euroa. Pääosalle tuotteista vero on 22 prosenttia. Jos ympäristömerkittyjen tuotteiden arvonlisävero laskettaisiin puoleen nykyisestä, vähenisivät verotulot 25 miljoonaan euroon. Jos veronalennus päättyisi sellaisenaan hintoihin, merkitsisi se reipasta kasvua ympäristömerkittyjen tuotteiden kysyntään. Toistaiseksi kysyntä on ollut muita pohjoismaita niukempaa.

Ruoan alv on Suomessa 17 prosenttia ja EU-maissa keskimäärin 7 prosenttia. Ruoka muodostaa suhteellisesti enemmän pienituloisten kuin suurituloisten menoista. Ruoan arvonlisäveroa nostettiin EU-jäsenyyden myötä tilapäisesti viidellä prosenttiyksiköllä 17 prosenttiin. Ekologisen vorouudistuksen osana tulisi harkita myös ruoan alv:n alentamista. Elintarviketeollisuuden tuotanto on runsaat 8,6 miljardia, joten ruoan alv:n alentaminen kuudella prosenttiyksiköllä merkitsisi noin 500 miljoonan euron verotulojen menetystä.

Samassa yhteydessä olisi tarpeen laskea luomutuotteiden arvonlisäveroa tavanomaisia tuotteita enemmän. Nyt luomutuotteiden tavanomaisiin tuotteisiin verrattuna 1,5–3 -kertainen hinta rajoittaa kysyntää. Luomutuotteita myydään 800 miljoonalla, joten

alv:n laskeminen 5 prosenttiin merkitsee noin 100 miljoonan euron verotulojen menetystä.

Luomu on perusteltu ratkaisu muutenkin kuin ympäristön kannalta. Maatalouden tutkimuskeskuksen tutkimuksen mukaan koko ruoantuotannon siirtäminen luomutuotannoksi olisi kansantalouden kannalta kannattavaa.

Arvonlisäveroa tulisi alentaa erityisesti kestävästä kulutuksesta ja tuotantoa edistävillä aloilla. Sellaisia ovat mm. korjaus-, huolto-, vuokraus-, liisaus- ja suunnittelupalvelut.

Tilastoista ei saa suoraan edellä mainittujen palveluiden maksamia palkkoja, työvoimamaksuja tai arvonlisäveron määrää. Osa yrityksistä sekä valmistaa uutta että korjaa ja huoltaa vanhaa, eikä korjaus- ja huoltopalveluita koskevia tietoja ole eritelty.

Erittäin karkean, tilastojen pohjalta tehdyn arvion mukaan em. alojen liikevaihto oli vuonna 2001 noin 5 miljardia euroa. Alat maksoivat työnantajamaksuja arviolta 500 miljoonaa euroa ja arvonlisäveroa arviolta 800 miljoonaa euroa. Jos arvonlisäveroa alennettaisiin näillä aloilla 50 prosentilla, jäisi valtiolta saamatta **400 miljoonaa euroa** arvonlisäveroa.

Joukkoliikenteen arvonlisäveron alentaminen kahdeksasta viiteen prosenttiin merkitsisi 56 miljoonan euron veronmenetystä. Joukkoliikenteen kokonaistuotto oli ilman laivaliikennettä vuonna 2001 lähes 1,9 miljardia euroa.

Jatkossa arvonlisäveron alentaminen tulisi laajentaa muillekin palvelualoille.

Ehdotukset tuotteiden ja palveluiden arvonlisäveron alentamiseksi:

a) luomutuotteille	17 %:sta 5 %:iin
b) muille ruokatuotteille	17 %:sta 11 %:iin
c) ympäristömerkityille tuotteille: Joutsen ja Kukka	22 %:sta 11 %:iin
d) ekoenergialle: Norppa-merkitylle	22 %:sta 11 %:iin
e) korjaus-, huolto-, liisaus- ja vuokrauspalveluille	22 %:sta 11 %:iin
f) joukkoliikenteelle	8 %:sta 5 %:iin
g) joukkoliikenteen polttoainekaasulle	22 %:sta 5 %:iin

Alennukset vähentävät valtion tuloja seuraavasti (milj. euroa):

ruoka (1 %:n alennus = 65 milj. ⌘)	noin 400 milj. ⌘
luomutuotteet	96 milj. ⌘
ympäristömerkityt tuotteet (kokonaismyynti 240)	25 milj. ⌘
korjaus-, huolto-, liisaus-, vuokraus- ja suunnittelupalveluille	400 milj. ⌘
joukkoliikenne	56 milj. ⌘

Ekoenergian osuus on alle 1 % kokonaissähkön kulutuksesta ja samoin kaasun osuus joukkoliikenteen polttoainekulutuksesta häviävän pieni, joten veromenetyks on näiltä osin hyvin pieni.

Työnantajamaksujen alentaminen

Meillä työnantajien pakolliset maksut ovat sitä suurempia, mitä työvoimavaltaisempi ala on. Maksut nousevat portaittain kasvavan palkkasumman mukaan. Suomalaisissa selvityksissä onkin todettu työnantajamaksujen alentamisen olevan tuloverotuksen alentamista tehokkaampi keino työvoiman kysynnän lisäämiseksi. (VATT:n Rakenteellisen työttömyyden tutkimusinventaaari 2002/92, Vihriälä ja Holm, 2002.)

Jo Tasavallan Presidentin työllisyysryhmä (1994) totesi sosiaalivakuutusmaksujen palkkasidonnaisuuden rasittavan erityisesti työvaltaista tuotantoa. Ei-ansiosidonnaisten etuuksien kustannusten kattamisessa tulisi luopua vähitellen palkkaperusteisten maksujen käytöstä. Tarvittavat varat voidaan kerätä ympäristöveroista.

Työllistämisen kustannuksia olisi laskettava, jotta palveluiden kysyntä voisi kasvaa. Myös OECD ja EU:n komissio ovat arvioissaan suositelleet Suomelle pienipalkkaisten työhön kohdistuvaa työnantajamaksujen alentamista.

Sivukulujen vähentäminen kaikkien palkansaajien osalta yhdellä prosenttiyksiköllä merkitsee 342 miljoonan euron verotulojen menetystä.

Työnantajamaksujen alentaminen tulisi aloittaa erityisesti kestävästä kulutuksesta ja tuotantoa edistävillä, työllistävillä aloilla. Sellaisia ovat mm. korjaus-, huolto-, vuokraus-, liisaus- ja suunnittelupalvelut. Alat maksavat työnantajamaksuja arviolta 500 miljoonaa euroa. Jos näiden alojen työnantajamaksu puolitettaisiin, jäisi valtiolta saamatta **250 miljoonaa euroa** työnantajamaksuja.

Jatkossa kaikkien muidenkin alojen työnantajamaksuja tulee alentaa.

Ansiotulojen verotuksen alentaminen

Tuloveron alentaminen kaikille lisäisi ostovoimaa, mikä vaikuttaisi työllisyyteenkin positiivisesti. Tuloverojen pienellä alentamisella ei välttämättä ole suoraa työllisyysvaikutusta. Tavoitteena onkin vähittäinen verotuksen painopisteen siirtäminen työltä luonnonvarojen käytölle, mikä on välttämätöntä kulutus- ja tuotantorakenteiden saamiseksi kestäväälle tasolle. Ansiotulojen verotus on Suomessa eurooppalaisittain korkeaa ja sen alentamista on puollettu myös kilpailukyvyllä. Veroalennusten myönteiset työllisyysvaikutukset voivat kääntyä kuitenkin jopa negatiivisiksi, jos niiden rahoittamiseksi joudutaan leikkaamaan julkisen sektorin työpaikkoja.

Tuloveroasteikon kaikkien marginaaliveroprosenttien alentaminen 0,6 prosenttiyksiköllä ja asteikon tulo rajojen korottaminen yhdellä prosentilla vähentäisi valtion verotuloja noin **600 miljoonaa eurolla**.

b) Haitallisten tukien poistaminen ja hyödyllisten lisääminen

Suorissa ympäristötuissa Suomi häviää vertailun muille pohjoismaille. Ehdottomasti suurin tuki on maatalouden ympäristötuki, jota maksetaan noin 300 miljoonaa euroa vuodessa. Ympäristömenoiksi luokiteltua tutkimus- ja kehittämisrahaa valtio jakaa noin 140 miljoonaa euroa vuodessa. Uusiutuvaa energiaa ja energiansäästöä tuetaan, mutta riittämättömästi siihen nähden, mikä olisi tarve kestävän kehityksen kannalta energiankulutuksen hillitsemiseksi ja siirtymiseksi pois uusiutumattomien energialähteiden käytöstä.

Käytössä olevat tuet ja verohelpotukset ohjaavat osittain luonnonvarojen haaskaamiseen ja ympäristön saastumiseen. Tuilla on pyritty turvaamaan työllisyyttä ja tulotasoa sekä kansantalouden ja yritysten kilpailukykyä. Ympäristölle haitalliset tuet eivät kuitenkaan voi kestävästi edistää hyvinvointia tai kansantaloutta. Haitallisten tukien poistaminen voi parantaa ympäristön tilaa merkittävästi. Samalla vapautuu resursseja ympäristön kannalta järkeviin tukiin.

Alla on esitetty muutamia, valituille sektoreille kohdistettuja tukia. Koko tukirakenne vaatisi lähempää ympäristötarkastelua.

Maatalous

Maatalouden ympäristötukea maksetaan 300 miljoonaa euroa vuodessa. EU maksaa siitä puolet. Rahalla tuetaan mm. viljelyn ympäristösuunnittelua ja seurantaa, peruslannoitus- ja kasvinsuojelutoimia, suojakaistojen perustamista sekä luonnon monimuotoisuuden ja maiseman ylläpitoa. Maatalouden ympäristötuen ympäristösaavutukset ovat osoittautuneet suhteellisen niukoiksi. Ympäristön kannalta merkittävämpää on koko maataloustuen vaikutukset. Sen ympäristövaikutukset tulisikin selvittää perusteellisesti ja ryhtyä tarvittaviin muutoksiin tuen myöntämisperusteissa.

Energia

Tämän vuoden budjettiin sisällytetty energiaveropaketti sisältää aitoja uusiutuvan energian tuotantoa tukevia osia, kuten korotettu verotuki metsähakkeella ja biokaasulla tuotetulle sähkölle. Näiden tukien osuus noin 18 miljoonan veropaketista on kuitenkin vain alle kymmenesosa. Suurin osa veropaketista suuntautuu ei-uusiutuvan turpeen energiantuotannon tukemiseen. Tämä tapahtuu sekä turpeen verovapaan rajan nostamisena että yrityksenä tukea sähkön ja lämmön yhteistuotantoa. Yhdistetyn sähkön ja lämmön tuotannon tukeminen tapahtuu alentamalla yhteistuotannon maksamaa hiilidioksidiveroa. Näin toimien päästövero maksavat hiili ja turve hyötyvät suhteessa päästöttömiin puuhun ja metsähakkeeseen.

Parempi tapa tukea energiatehokasta yhteistuotantoa olisi nostaa veroa runsaspäästöisillä hiilellä ja turpeella tuotetulle laudesähkölle, joka nykyään ei maksa päästöjen mukaisia veroja.

Jäte

Uusiutuvan energian edistämishjelmassa on osoitettu 6 miljoonaa euroa vuodessa jätteen energiakäytön investointien rahoittamiseksi. Tämä vastaa kuudesosaa koko investointituen määrästä, mutta lisäksi jätteen energiakäyttöä vain 9 PJ. Tämä lisäys, josta tulisi vähentää jätteiden keräilyyn, kuljetuksiin ja käsittelyyn kuluva energia, on vain vajaa kymmenesosa ohjelman esittämästä uusiutuvien energialähteiden lisäyksestä. Tämä kannustaa kertakäyttöyhteiskuntaan ja luonnonvarojen haaskaamiseen.

Ympäristöhyötyä saataisiin sijoittamalla tuki ensisijaisesti jätelain päätavoitteen eli jätteiden synnyn ehkäisyn ja toissijaisesti jätteen kierrätyksen edistämiseen. Ohjelman mukaan 8 vuoden aikana jätteiden energiatuotantoa tuettaisiin yhteensä 48 miljoonalla eurolla. Kolmen viime vuoden aikana yksin Tekes on tukenut jäte-energian tutkimusta ja tuotekehitystä 6 miljoonalla eurolla, kun esimerkiksi tuuli- ja aurinkoenergian tutkimusta on tuettu yhteensä vain 3,4 miljoonalla eurolla.

Muutkin jätteen polton tukemiseen suunnitellut varat tulee ohjata ensisijaisesti jätteiden synnyn ehkäisyn tukemiseen ja toissijaisesti jätteiden kierrätyksen tukeen. Uusiutuvan energian edistämishjelmassa jätteenpoltolle esitetyt tuet tulee siirtää energiantuotantoon, jossa biohajoavien jätteiden sisältämä energia otetaan talteen mädättämällä. Tällöin saadaan biokaasun ohella talteen myös jätteen materiaalit kompostituotteina.

Liikenne

Autoetu ja matkakulujen vähennysoikeus verotuksessa ovat ohjanneet henkilöauton käyttöön työmatkoilla niissäkin tapauksissa, kun ympäristölle haitattomampiakin menettelytapoja olisi tarjolla (joukkoliikenne, etätyö, sähköinen yhteydenpito, puhelinneuvottelut jne). Tämä on lisännyt yhdyskuntarakenteen hajaantumista ja liikennettä ja sen myötä ympäristö- ja terveyshaittoja ja kansantaloudellisia kustannuksia.

Tavoitteena tulisikin olla työmatkojen verovähennysoikeuden asteittainen poistaminen ja korvaaminen läpinäkyvillä työllisyys-, sosiaali- ja aluepoliittisilla toimenpiteillä. Näillä korvataan auton välttämättömästä työmatkakäytöstä aiheutuvat lisäkustannukset.

Työsuhde-etujen verotusarvoja tulee muuttaa siten, että se kannustaa ympäristölle haitattomampaan toimintaa. Joukkoliikenteen työsuhdematkalipulle ja työsuhdepyörälle olisi annettava selvä verotuksellinen etu työsuhdeautoon verrattuna, esimerkiksi 50 prosentin etu verotusarvosta.

Työsuhdeauton verotuksen tulee olla selvästi nykyistä korkeampi, sen tulee perustua auton energiankulutukseen ja päästöihin, ja verotusetua ei saisi työsuhdeauton käyttöön vapaa-ajan matkoihin. Työnantajan tarjoamat pysäköintipaikat tulee ottaa verotuksen piiriin veronalaisena luontaisena. Verottomien kilometrikorvausten tasoa tulee laskea.

c) Verohelpotukset

Nykyinen verotuskäytäntö, jossa hankintojen poistot voidaan ajoittaa kolmeen hankintavuotta seuraavalle vuodelle, johtaa selvästi nopeutettuun kone- ja laitekannan uudistamiseen. Esimerkiksi Suomen maatalous on ollut kansainvälisessä vertailussa erityisen korkeasti ja uusilla koneilla koneistettu. Jos hankinnat jouduttaisiin poistamaan kaksinkertaisessa ajassa, kasvaisi laitteiden käyttöikä vastaavasti. Tämä merkitsisi luonnonvarojen säästöä.

d) Ympäristöveroehdotukset

Luonnonvaraverot

Vero raaka-aineena käytettävälle mineraaliöljylle

Öljyä käytetään raaka-aineena mm. muovien ja maalien valmistuksessa. Muovituotteiden raaka-aineena öljyä käytetään noin 600 000 tonnia vuodessa. Öljyn verottaminen ohjaa osittain korvaamaan muovia muilla käyttökohteeseen sopivilla raaka-aineilla. Muutamit suuret valmistajat vastaavat valtaosasta muovituotteiden valmistuksesta. Sen lisäksi muovialalla on runsaasti pieniä yrityksiä, jotka työllistävät merkittävästi enemmän kuin suuret tuottajat. Työnantajamaksujen alentaminen ja öljyvero ohjaavat muovialallakin työllistävempään tuotantorakenteeseen.

Raaka-aineena käytettävän mineraaliöljyn veron tulisi olla aluksi 300 euroa tonnilta ja kasvaa vuosittain 5 prosentilla vuoteen 2010 saakka. Verokertymäksi tulisi **aluksi 210 miljoonaa euroa.**

Maa-ainesten ja kaivannaisten vero

Ruotsissa, Norjassa ja Tanskassa kannetaan soran, hiekan ja kalliolouheen käytöstä maa-ainesveroa. Ainakin Tanskassa veron on osoitettu hillinneen hiekan, soran ja kalkin käyttöä. Niitä on korvattu kiviainesperäisellä rakennusjätteillä. Käytännöllisesti katsoen kaikki kiviainespohjainen rakennusjäte hyödynnetään Tanskassa.

Suomessa kalkkikiveä louhitaan 5,7 miljoonaa tonnia, malmeja 5,5 miljoonaa tonnia ja teollisuusmineraaleja 8,3 miljoonaa tonnia. Soraa ja hiekkaa otettiin 40 miljoonaa tonnia ja kalliokiviainesta 36 miljoonaa tonnia. Yhteensä maa-aineksia ja kaivannaisia otettiin 95,5 miljoonaa tonnia. Ruotsissa maa-ainesvero on 0,58 euroa tonnilta. Se olisi sopiva veron lähtötaso Suomessakin. Tuolla tasolla vero tuottaisi **55,4 miljoonaa euroa.**

Veron määrää tulee vuoteen 2010 saakka korottaa vuosittain 5 prosentilla.

Vesivero

Tanskassa vesivero on 0,67 euroa kuutiolta. Suomessa yleiset vesilaitokset pumpppaavat noin 400 miljoonaa kuutiometriä vettä vuodessa. Suurin osa teollisuudesta hankkii itse vetensä. Suoraan vesiin jätevetensä johtava teollisuus käyttää vuosittain 7400 miljoonaa kuutiota vettä. Siitä makeaa pintavettä on 1800 miljoonaa kuutiota ja merivettä 5500 miljoonaa kuutiota. Lisäksi ne ostavat yleisiltä vesilaitoksilta 11 miljoonaa kuutiota. Suurin osa vedestä käytetään jäähdytykseen.

Vesilaitosten perimä vesimaksu kattaa vesihuollon käyttö- ja investointikustannukset ja on alle 2 euroa kuutiometriltä. Jätevesimaksu määräytyy myös kustannusten perusteella ja on keskimäärin noin 1,5 euroa/kuutio.

Vesivero olisi kannettava kaikesta käyttöön otetusta verosta. Yleisten vedenottamoiden vedestä ja se olisi aluksi 0,5 euroa kuutiometriltä. Veroa nostettaisiin vuosittain 10 prosentilla vuoteen 2010 saakka. Verokertymä olisi aluksi **200 miljoonaa euroa**.

Vesivero teollisuuden käyttämästä, muualta kuin yleisiltä vesilaitoksilta hankitusta vedestä olisi 0,05 euroa tonnilta. Verokertymä olisi **370 miljoonaa euroa**.

Tuoteverot

Mainosvero

Suomessa mainontaan käytetään vuosittain 2,5 miljardia euroa. Esimerkiksi päivittäistavaruotteita mainostetaan huomattavasti suuremmalla summalla kuin muualla Euroopassa. Osoitteettomaan ja osoitteelliseen suoramainontaan käytetään 0,5 miljardia euroa ja lehtien mainostilaa ostetaan noin 0,8 miljardilla eurolla.

Mainonta lisää kulutusta ja kuluttaa itsessään luonnonvaroja. Mainonnalle tulee asettaa vero, joka perustuu mainonnan kokonaishintaan ja on 5 prosenttia mainonnan arvosta. Lisäksi luonnonvaroja kuluttavalta suora- ja lehtimainonnalta tulee kerätä 3 prosentin suuruinen korotus.

Verokertymä olisi **164 miljoonaa euroa** nykyisellä mainonnan tasolla, mutta vero leikkaisi mainonnan määrää. Veron tasoa tulisi korottaa yhdellä prosenttiyksiköllä vuosittain vuoteen 2010 saakka.

Ajoneuvoverot

Vero kerätään henkilö- ja pakettiautoista sekä moottoripyöristä käyttöönoton tai rekisteröinnin yhteydessä. Ajoneuvovero on vuotuinen vero.

Moottoriajoneuvoveroa peritään muista kuin bensiinikäyttöisistä ajoneuvoista. Ympäristösyistä bio- tai maakaasulla kulkevista ajoneuvoista voitaisiin kantaa alennettua veroa tässä vaiheessa, kun tällaisia ajoneuvoja vasta pyritään saamaan markkinoille. Moottoriajoneuvovero määräytyy painon perusteella, ja se tulisi

muuttaa ympäristöperusteiseksi määräämällä vero polttoaineen kulutuksen mukaan. Moottorikelkoista tulisi ryhtyä kantamaan ajoneuvoveroa. Suomessa on rekisteröity käyttöön noin 100 000 moottorikelkkaa, joten 50 euron suuruinen vero tuottaisi **viisi (5) miljoonaa euroa**.

Maantiekuljetusten vero

Maantiekuljetuksille asetettava vero tehostaa kuljetuksia ohjaamalla autojen täyttöasteen nostamiseen. Kuljetuksissa on edelleen tehostettavaa. Esimerkiksi Ruotsissa joka neljäs kuorma-auto ajaa tyhjänä. Maantiekuljetuksiin kohdistuva vero tekee myös ympäristön kannalta haitattomammat kuljetusmuodot, rautatie- ja vesikuljetukset suhteellisesti edullisemmiksi. Maantiekuljetusten kokonaissuorite kuorma-autoilla on noin 3 miljardia kilometriä. Vero voisi olla aluksi viisi senttiä kilometriltä ja se tuottaisi kuorma-autoliikenteen määrän pysyessä ennallaan **150 miljoonaa euroa**, mutta kuljetuksia tullaan varmasti tehostamaan jo tällä verotasolla.

Kuorma-autokuljetusten vero olisi suhteellisen helppo periä käytössä olevan GPS-paikannuksen avulla. Kilometriperustainen vero voidaan määritellä lisäksi akselipainon ja auton ympäristöominaisuuksien mukaan.

Kaikilta yli 12 tonnin painoisilta ajoneuvoilta kannetaan Tanskassa tietullia vuosittain. Vero tuottaa Tanskassa noin 40 miljoonaa euroa. Maantiekuljetusten verottaminen edellä esitetyllä tavalla ohjaisi paremmin tehostamaan kuljetuksia ja siirtymään energiatehokkaaseen ja vähäpäästöiseen kuljetuskalustoon.

Ydinvoimaver

Muihin ympäristöhaittoja ja riskejä aiheuttaviin energiamuotoihin kohdistuu tai tulisi kohdistaa veroja. Myös ydinvoimalle, jonka jätteet muodostavat riskin vuosisadoiksi tulee asettaa vero. Ruotsissa ydinvoimaver on ollut käytössä pitkään.

Vero voisi olla 0,1 euroa / tuotettu kWh. Ydinvoimalla tuotetaan nyt noin 22 terawattituntia eli 22 miljardia kWh vuodessa. Verokertymä olisi siis **22 miljoonaa euroa**, mikäli ydinsähkön käyttö pysyisi ennallaan.

Torjunta-ainevero

Nykyinen maatalouden torjunta-ainemaksu kattaa vain uusien torjunta-aineiden rekisteröinnistä aiheutuvat hallinnon kustannukset. Kemiallisten torjunta-aineiden käyttö muodostaa aina terveys- ja ympäristöriskin niin aineiden valmistuksessa kuin käytössä. Maataloudessa käytetään vuosittain 1,4 miljoonaa kiloa torjunta-ainetta (tehoaineena). Lisäksi puun käsittelyssä käytettävät homeenestoaineet tulisi ottaa verotuksen piiriin.

Jos vero olisi 50 senttiä tehoainekiloa kohti tuottaisi vero maatalouden torjunta-aineille **0,7 miljoonaa euroa**.

Ruotsin luonnonsuojeluliitto on ehdottanut, että Ruotsissa siirryttäisiin torjunta-aineverossa painoperusteesta annosperusteeseen. Näin vero kohdistuisi paremmin aineen haitallisuuteen. Myös Suomessa kannattaisi kehittää annosperusteine vero, mikäli mahdollista.

Lannoiteverot

Keinolannoitteiden käyttö johtaa ravinteiden vuotamiseen vesistöihin ja niiden valmistaminen kuluttaa runsaasti energiaa. Väkilannoitteissa myytyjen kasviravinteiden määrä pääravinteiden osalta nousee 240 000 tonniin vuodessa. Tästä tyypeä on 150 000 tonnia ja fosforia 20 000 tonnia. Maatalouden fosforikuorma vesistöön on 2600 tonnia. Teollisuuden, yhdyskuntien ja kalankasvatuksen fosforipäästöt vesistöihin ovat noin 600 kg vuodessa. Lisäksi tulee metsätalouden aiheuttama fosforikuorma.

Fosfori on uusiutumaton luonnonvara ja siksikin sen käyttöä tulisi tehostaa. Lannoitteiden typpi- ja fosforipäästöjen vähentämiseksi tarvitaan vero-ohjausta.

Vero pakkauksille ja kertakäyttöasioille

Suomessa otetaan käyttöön joka vuosi yhteensä noin 480 000 tonnia pakkauksia. Pakkauksista 260 000 tonnia on valmistettu paperista, kartongista tai aaltopahvista, noin 90 000 muovista, 60.000 tonnia lasista, 40 000 metallista ja noin 30 000 tonnia puusta.

Pakkausvero kohdistuu nyt vain pieneen osaan pakkauksista: niihin virvoitusjuoma-, olut- ja alkoholijuomapulloihin, jotka eivät ole uudelleenkäytettäviä. Jos pakkauksella on hyödyntämisjärjestelmä vero on 16 senttiä litralta, jos hyödyntämisjärjestelmää ei ole, vero on 67 senttiä litralta. Uudelleenkäyttäjärjestelmät ovat suomalaisen juomapakkauksia koskeneen elinkaariselvityksen mukaan ympäristön kannalta huomattavasti kertakäyttöisiä paremmiksi. Saksalaisen tutkimuksen mukaan ne ovat kertakäyttäjärjestelmiä työllistävämpiä. Uudelleenkäytettävät kuljetuspakkaukset ovat lisäksi selvästi kertakäyttöisiä edullisempia ja siksi ne ovat yleistyneet Suomessa.

Vero tulee laajentaa kuluttajapakkausten lisäksi ns. ryhmä- ja kuljetuspakkauksiin ja kaikkien tuotteiden pakkauksiin. Tätä edellyttää ympäristösyiden lisäksi eri tuotteiden tasapuolinen kohtelu. Vero suosii materiaalitehokkaita uudelleenkäytettäviä pakkauksia, jos se kannetaan vain ensimmäistä kertaa käyttöön otettavilta pakkauksilta.

Tanskassa uudelleenkäytettävien (juoma)pakkausten vero perustuu pakkausten tilavuuteen. Muiden kuluttajapakkausten vero perustuu painoon, jotta vero kannustaisi säästämään raaka-aineita pakkausten tuotannossa. Vero määräytyy myös pakkausmateriaalin mukaan. Alumiinipakkauksille veron suuruus on 1,5 €/kg, muovisille 1-4 €/kg, lasista valmistetuille 0,1 €/kg. Esimerkiksi paperikasseista vero on suuruudeltaan 1,34 €/kg, muovikasseista 2,95 €/kg. Kertakäyttöisten kassien määrä on romahtanut veron myötä.

Jos kaikille pakkauksille asetettaisiin seuraavat materiaaliin ja painoon perustuvat verot olisi vuotuinen verotuotto nykyisellä pakkausmäärällä lähes 150 miljoonaa euroa.

Pakkausmateriaali	Veron määrä	Arvio verokertymästä
Metallipakkaukset		20 milj. €
Alumiini	1 €/kg	
Muut metallit	0,3 €/kg	
Muovipakkaukset		60 milj. €
Polyeteeni	0,5 €/kg	
Polypropeeni	0,3 €/kg	
PVC	2 €/kg	
Muut muovit	1 €/kg	
Lasipakkaukset	0,05 €/kg	3 milj. €
Kuitupakkaukset	0,1 €/kg	60 milj. €
Puiset pakkaukset	0,05 €/kg	1,6 milj. €
Pakkausverokertymä yhteensä		144,6 milj. €

Lisäksi olisi selvitettävä uudelleenkäyttöön kannustavan vero- ja panttijärjestelmän luominen aluksi kuljetuspakkauksille sekä kaikille juomapakkauksille. Pakkausveroa tulisi korottaa vuosittain vähintään 10 prosentilla vuoteen 2010 saakka. Veron vaikutusta pakkaamiseen ja erityisesti uudelleenkäytettävien pakkausjärjestelmien syntyyn olisi selvitettävä. Lisäksi tulee perustaa erillinen uudelleenkäyttöjärjestelmien pystyttämiseen tarkoitettu tuki.

Kertakäyttöastioiden vero on Tanskassa 50 prosenttia astioiden arvonlisäverottomasta hinnasta. Tanskassa vero tuottaa noin **kahdeksan miljoonaa euroa** vuodessa.

Vero kertakäyttövaipoille

Suomessa käytetään 250 miljoonaa vaippaa vuodessa. Kotitalouksien suurin yksittäinen jäte-erä ovat kertakäyttövaipat. Lasta kohti vaippajätettä syntyy 1500 kg. Kestovaipat tulevat kokonaiskustannuksiltaan edullisemmiksi ja niiden elinkaaren aikainen luonnonvarojen kulutus jää kolmannekseen kertakäyttövaippojen kulutuksesta. Kestovaippoihin siirtymisen lisäksi vaippojen ympäristöhaittoja voidaan pienentää kehittämällä kertakäyttövaippojen kompostoituvuutta. Tämä olisi mahdollista mm. siten, että vaippojen biohajoava osa olisi helposti irrotettavissa muusta osasta.

Kertakäyttövaippojen vero olisi **0,03 euroa/vaippa**. Jos vaipan biohajoava osa on irrotettavissa kompostoitavaksi tai koko vaippa voidaan kompostoida olisi **vero 0,01 euroa vaipalta**. Veroa tulisi vuosittain nostaa 20 prosentilla vuoteen 2010 saakka. Kestovaippojen yleistymiseksi voidaan tukea vaippojen vuokraus- ja pesupalveluita.

Veron tuotto olisi **7,5 miljoonaa euroa** niin kauan, kunnes kompostoitavat ja kestovaipat yleistyvät.

Vero kertakäyttöparistoille ja NiCd-akuille

Kertakäyttöparistoille asetettava 0,20 euron vero lisäisi ladattavien paristojen käyttöä. Koska suurin osa nykyisin käyttöön otettavasta kadmiumista on nimenomaan NiCd-akuissa on myös niille asetettava 0,20 euron suuruinen vero. Tanskassa NiCd-paristojen vero on 0,8 euroa kappaleelta ja Suomessakin vero tulisi nostaa vähintään tuohon tasoon vuoteen 2010 mennessä. Käytettävissä ei ole tilastoja kertakäyttöparistojen NiCd-akkujen määrästä. Ruotsissa kertakäyttöparistoja käytetään 80 miljoonaa kappaletta ja Norjassa noin 40 miljoonaa kappaletta. Suomessa voidaan arvioida ostettavan vuosittain 50 miljoonaa kertakäyttöparistoa.

Verokertymä olisi aluksi noin 10 miljoonaa euroa vuodessa ja oletettavasti pienenis nopeasti, koska korvaavia vaihtoehtoja on markkinoilla.

Jäte- ja päästöverot

Jätevero

Suomessa kannetaan jäteveroa vain yleisille kaatopaikoille vietävästä jätteestä. Vuonna 2003 vero on 23 euroa tonnilta. Ruotsissa jätevero on 29 euroa tonnilta kaatopaikalle viedystä jätteestä. Tanskassa jäteveroa kerätään kaikille kaatopaikoille menevästä (50 euroa/tonni) ja myös poltettavasta jätteestä (38 euroa/tonni). Aluksi kaatopaikoille ja polttoon vietävän jätteen verot olivat vastaavasti 26 ja 21 euroa tonnilta. Jäteveroa on nostettu vähitellen. Poltettavaa jätettä verotetaan jätteiden synnyn ehkäisyn ja kierrätyksen edistämiseksi sekä jätteenpoltossa syntyvien dioksiinien välttämiseksi.

Suomessakin vero tulee laajentaa ympäristöohjauksen vuoksi koskemaan myös teollisuuden kaatopaikoille ja polttoon vietävää jätettä (ei kuitenkaan puhdasta puujätettä). Veropohjan laajentaminen tällä tavalla kannustaa teollisuutta ennalta ehkäisemään jätteiden syntyä ja sen lisäksi kierrättämään jätteet, joiden syntyä ei pystytä ehkäisemään. Nyt teollisuuden kaatopaikoille päätyy vuosittain lähes 5 miljoonaa tonnia jätettä. Polttoon menee 0,7 miljoonaa tonnia yhdyskuntajätettä.

Yleisten kaatopaikkojen vero ja polttoon menevän jätteen vero tulisi asettaa ensin 30 euroksi tonnilta ja nostaa veroa 10 prosentilla vuosittain vuoteen 2010 saakka. Teollisuuden kaatopaikoille on syytä aluksi asettaa alempi verotaso 10 euroa tonnilta ja nostaa sitä vuosittain 30 prosentilla, kunnes se saavuttaa yleisille kaatopaikoille vietävän jätteen verotason. Varat samanaikaisesti tarvittavaan laajaan tukeen jätteiden synnyn ehkäisylle ja kierrätykselle saadaan jätteen polttoon tähän asti suunnatuista varoista.

Jäteveron tuotto kasvaisi ensimmäisenä verovuonna noin **60 miljoonaa euroa**.

Öljyjättemaksu

Öljyjättemaksua kannetaan mm. voiteluöljyistä, muottiöljyistä ja hydraulioöljyistä.

Maksu tuottaa kolme miljoonaa euroa. Jatkossa olisi tarkasteltava öljyjättemaksun kehittämistä enemmän kannustin tyyppiseksi. Öljyjättemaksun tulee suosia ympäristölle vähemmän haitallisia voiteluöljyjä ja jäteöljyn kierrätystä. Vaikutukset verotuottoon olisivat pienet.

Öljysuojamaksu

Öljyvahinkojen korvaamiseksi kannettavaa öljynsuojamaksua kerätään vuosittain noin 8 miljoonaa euroa. Maksua on tarve korottaa ja maksun ympäristöporrastamisen mahdollisuudet olisi selvitettävä. Lisäksi järjestelmää voitaisiin kehittää edelleen myös aluskemikaalit sisältäväksi. Tuolloin veron tuotto voisi nousta muutamalla miljoonalla eurolla.

Vero klooripitoisille ja desinfiioiville pesu- ja puhdistusaineille

Vero vähentäisi myrkyllisten ja jäteveden puhdistamisen kannalta haitallisten aineiden käyttöä. Vero voisi olla 0,8 euroa litralta ja sen tuotto jää hyvin pieneksi, sillä muitakin pesu- ja puhdistusainevaihtoehtoja on tarjolla.

Hiilidioksidi ja muut kasvihuonekaasupäästöt

Kasvihuonekaasupäästöjen vuotuinen summa oli vuonna 2000 noin 74 miljoonaa ekvivalenttia hiilidioksiditonnia. Hiilidioksidi on pääosassa 62 miljoonalla tonnilla. Esimerkiksi yhden metallikilon valmistaminen tuottaa 1,2 kg hiilidioksidia.

Ruotsissa alettiin 1990-luvun alussa verottaa hiilidioksidipäästöjä. Fossiilisilla polttoaineilla tuotettu sähkö jätettiin kuitenkin veron ulkopuolelle. Nyt hiilidioksidivero on 37 äyriä/kg. Teollisuus maksaa 18,5 äyriä/kg.

Tanskassa hiilidioksidia verotetaan seuraavasti:

Kaasuöljy	36	€/kl
Raskas polttoöljy	43	€/t
LPG	40	€/t
Kerosiini	36	€/kl
Hiili	32	€/t
Maakaasu	0,03	€/m ³
Sähkö	0,013	€/kWh

Veroa ei Tanskassa kerätä sähköntuotannon polttoaineista vaan sähkön loppukäyttäjiltä, ja sen taso on mitoitettu hiilellä tuotettavan sähkön mukaan. Veron kokonaistuotto oli vuonna 1999 runsaat 600 miljoonaa euroa.

Suomessa hiilidioksidipäästöjen verotuksen pohjana voitaisiin käyttää Tanskan mallia.

Suomessa otettiin ensimmäisenä maailmassa käyttöön hiilidioksidivero vuonna 1990. 1990-luvulla hiilidioksidi- ja muuta energiaverotusta muutettiin useita kertoja. Vuoden 1997 uudistuksessa luovuttiin sähköntuotannon polttoaineiden verottamisesta ja siirryttiin pelkästään lopputuotteen eli sähkön verottamiseen. Näin hiilidioksidivero poistui sähköntuotannosta ja samalla sen ympäristöohjaavuudesta luovuttiin.

Rikki

Vero on osoittautunut tehokkaaksi rikkipäästöjen vähentäjäksi Ruotsissa ja Tanskassa. Tanskassa 80 prosentin rikkidioksidipäästöjen vähennystavoitteen toteuttamiseen 20 vuodessa vuoteen 2000 mennessä on käytetty viime vuosina kiristettyä verotusta.

Tanskan rikkiverot olivat vuonna 2000 seuraavat:

Dieselöljy	2,3 €/kl
Raskas polttoöljy	13,4 €/t
Kerosiini	2,3 €/kl
Hiili	14,5 €/t
Jäte	1,2 €/t

Lisäksi sähkön rikkivero oli 0,002 euroa/kWh. Rikkipäästöjään mittaavilta lämpövoimaloilta vero kerätään mittaustulosten eikä polttoaineen rikkipitoisuuden mukaan.

Ruotsissa päästöt putosivat 80 prosenttia vuosien 1980 ja 1991 välillä. Ruotsissa on ehdotettu rikkivero kaksinkertaistettavan kuuteen euroon kilolta.

Suomen rikkidioksidipäästöt ilmaan ovat noin 80 000 tonnia vuodessa. Yli puolet syntyy polttoaineista ja loput teollisuudesta. Jos vero polttoaineiden rikille olisi aluksi 1 euro/kg tuottaisi vero **40 miljoonaa euroa**. Vuoden 2010 mennessä veron määrä tulee kolminkertaistaa. Koska rikkipäästöjä edelleen pystytään vähentämään verokertymä tuskin kasvaa olennaisesti.

Typpi

Ruotsissa on kerätty typpioksidipäästöistä maksua suurilta kaukolämpölaitoksilta. Maksu on vähentänyt typpipäästöjä tehokkaasti: kolmessa vuodessa päästöt vähenivät 37 prosenttia. Ruotsin luonnonsuojeluliitto SNF on esittänyt, että maksu muutettaisiin veroksi, ja että veropohja laajennettaisiin mm. yksityisiin lämmityskattiloihin. Tapauksissa, joissa päästömittauksen kustannukset tulisivat liian korkeiksi sovellettaisiin tasaveroa lämmityslaitteen tai prosessin mukaan.

Suomessa voitaisiin selvittää vastaavanlaista verotuskäytäntöä.

Energiaverot

Suomen energiaverotuksen kannustinvaikutusta teollisuudessa vähentää Länsi-Eurooppaan verrattuna alhainen taso ja se, että runsaasti energiaa käyttävät yritykset saavat tietyn euromääräisen rajan (50 000 €) ylittäessään maksamansa energiaverot takaisin. Silloin energiansäästö ei ”kannata” vaikka energiansäästöön olisi vielä mahdollisuuksia. Tämän vuoksi energiaverojen korottaminen ei juurikaan vaikuttaisi kaikkein energiaintensiivisimmän teollisuuden kulutukseen. Veronpalautuskäytäntö suosii melko suuria yrityksiä euromääräisen alarajan vuoksi ja on siksi pienten yritysten kannalta epäoikeudenmukainen.

Vuonna 1997 sähkön verotusta muutettiin Suomessa siten, että tuotannon sijaan alettiin verottaa kulutusta. Kotitaloudet, rakentaminen, tukku- ja vähittäiskauppa sekä palvelutoiminta maksavat sähköstä teollisuutta korkeampaa veroa.

Sähköntuotannon päästöt riippuvat kuitenkin sähkön tuotanto- eikä käyttötavasta. Kaikille maksajille samansuuruinen ja energiantuotantotavan ympäristövaikutusten mukaan määräytyvä vero olisi tasapuolinen ja ohjaisi haitattomampaan sähköntuotantoon ja -säästöön. Sähköntuotannossa käytettävien polttoaineiden hiilidioksidivero ja uusiutumattomia energialähteitä koskeva vero olisi saatava takaisin sähkön kulutusveron rinnalle. Hyvä tapa tukea sähkön ja lämmön yhteistuotantoa on korottaa lauhdetuotannon sähköveroa. Tämä voidaan tehdä joko laatimalla erillinen vero hukkalämmölle tai nostamalla sähköveroa yleisesti ja lisäämällä vastaavasti veronpalautuksia uusiutuville energianlähteille.

Lentopolttoaineita käytetään noin 480 000 tonnia eli 640 000 kuutiota vuodessa. Lentopolttoaineet olisi syytä ottaa verotuksen piiriin muiden öljypohjaisten polttoaineiden mukaisesti. Tämä hillitsisi lentoliikenteen määrää ja tukisi puhtaamman teknologian käyttöönottoa. Lyijyttömän bensiinin veroa soveltaen verokertymä olisi **358 miljoonaa euroa**. Vaihtoehtona olisi laskeutumisvero.

Dieselvero on Suomessa 319 euroa/m³. Kahdeksassa EU-maassa se on korkeampi. Ruotsissa vero on 348 euroa, Saksassa 378 euroa ja Englannissa 779 euroa. Diesel-polttoainetta myydään 2,2 miljoonaa kuutiota ja siitä kertyy veroa 663 miljoonaa euroa.

Suomessa veroa voitaisiin harkita nostettavaksi vuosittain 5 prosentilla vuoteen 2010 saakka. Ensimmäisenä vuonna lisätuotto olisi **33 miljoonaa euroa**.

Liikennepolttoaineena käytettävältä maa- ja biokaasulta vero tulisi poistaa kokonaan. Kaasun käyttö on niin vähäistä, että vaikutus verokertymä jää pieneksi.

Energiaintensiivistä toimintaa voidaan haluttaessa tukea Tanskan malliin avoimesti muilla keinoilla kuin energiaverotuksella. Yksi tapa ohjata energiantuotantoa ja kulutusta haitattomampaan suuntaan on velvoittaa sähkönjakeluyhtiöitä hankkimaan vihreää energiaa. Ruotsissa vihreää sähköntuotantoa on päätetty tukea ostovelvoitteilla. Sähkönjakeluyhtiöiden pitää vuoden 2003 toukokuusta lähtien ostaa tietty määrä ekosähköä tai vastaava määrä sertifikaatteja, joita vihreän sähkön tuottajat myyvät kerätäkseen rahaa investointeihin. Samalla valtion suorat tuet

yhtiöille vähenevät. Sähkönhinnan on arvioitu näiden toimien myötä nousevan kymmenellä prosentilla.

Tanskassa vastaavasta järjestelmästä on toistaiseksi luovuttu, koska tuulisähkön tuottajat haluavat mieluummin jatkaa valtion tuilla kuin jäädä markkinavoimien varaan. Saksassa jakeluyhtiöiden on maksettava markkinahintaa korkeampi takuuhinta ekosähkön tuottajille. Hollannissa vihreää sähköä välittävät yhtiöt saavat verohelpotuksia. Hollantilaiset ovatkin olleet kiinnostuneet ostamaan mm. Suomesta pelkällä puulla tuotettua sähköä. Esimerkiksi yhdyskuntajätteen oheispoltto vesittää vihreän sähkön myyntimahdollisuudet, mikä puolestaan ohjaa järkevään toimintaan eli ennaltaehkäisyyn myös jätepuolella.

Suomessa kauppa- ja teollisuusministeriö on ilmoittanut odottavansa ostovelvoitteiden yleistymistä muissa maissa ennen toimeen ryhtymistään. Ministeriö jarruttaa näin Suomen etenemistä haitattomampaan energiantuotantoon.

LISÄTIEDOT

Erja Heino, tutkija, Suomen luonnonsuojeluliitto, puh. (09) 228 08 204

TIETOLÄHTEITÄ

Erja Heinon selvitys ekologisesta verouudistuksesta löytyy päivitettyinä osoitteesta www.sll.fi/vaalit

Mikko Halosen Suomen luonnonsuojeluliitolle tekemä raportti Ekologinen verouudistus löytyy osoitteesta www.sll.fi/vaalit

Tanskan ekologisen neuvoston esityksen Environmental budget reform in Denmark saa osoitteesta www.ecocouncil.dk

Eri maiden ympäristöveroista ja –maksuista tehdyt koosteet taulukkoina löytyvät osoitteesta www.oecd.org

Ruotsin luonnonsuojeluliiton ehdotus ekologisen verouudistuksen toteuttamiseksi löytyy osoitteesta www.snf.se

Tietoa eurooppalaisten ympäristöjärjestöjen ekologisen verouudistuksen kampanjasta saa osoitteesta www.eeb.org

Valtion verotulot

Talousarvioesitys vuodelle 2003 miljoonaa euroa

Verot ja veronluonteiset tulot yhteensä		30 098
Valmisteverot yhteensä		4 892
Alkoholijuomavero	1 355	
Tupakkavero	604	
Virvoitusjuomavero	33	
Energiaverot	2 900	
Liikevaihtoverot yhteensä		10 283
Arvonlisävero	9 815	
Muut liikevaihtoon perustuvat verot (vakuutusmaksuvero ja apteekkimaksu)	468	
Tulo- ja varallisuusverot yhteensä		12 607
Yhteisöjen tulovero	4 046	
Palkansaajien tulovero (pääomatulo- ja varallisuusvero tästä 6 %)	8 561	
Perintö- ja lahjaverot ym	720	
Muut verot yhteensä		1 896
Autovero	900	
Moottoriajoneuvovero	218	
Varainsiirtovero (4 % kiinteistöjen ja 1,6 % arvopapereiden luovutushinnasta)	360	
Arpajaisvero	120	

Ympäristöverot sisältyvät edellisiin ja ovat 4 338 miljoonaa euroa.

Tutkimus- ja kehittämismenot

Tutkimusorganisaatioiden tutkimusmäärärahat

Yliopistolaitos	385,7 miljoonaa euroa
Valtion tutkimuslaitokset	234,2

Rahoitusorganisaatiot

Suomen Akatemia	184,5
Teknologian kehittämiskeskus	399,3

Yhteensä 1 203,6 miljoonaa euroa

LIITE 3

Esimerkkejä ulkomaisista ympäristöveroista ja esityksistä verouudistuksiksi

Tanska

Energialle teollisuudelta perityt verot palautetaan pääosin teollisuudelle. Veroa ei kanneta:

- * sähköntuotannossa käytettävistä polttoaineista
- * junien ja muiden kuljetusvälineiden käyttämästä sähköstä
- * uusiutuvilla energianlähteillä tai pienissä voimalaitoksissa tuotetusta sähköstä

Energiaveron tuotto Tanskassa vuonna 1999 (miljardia euroa):

Öljytuotteet	6,67 miljardia? e
Hiili	1,14 miljardia e
Maakaasu	1,35 miljardia e
Sähkö	1,01 miljardia e

(Yrityksiltä sähkövero 0,07 $\text{€}/\text{kWh}$, kuluttajilta 0,061 lämmityssähköstä ja 0,066 muusta)

Hiilidioksidiveron tuotto vuonna 1999 (miljoonaa euroa):

Kotitaloudet	335
Maakuljetusten öljy	54
Teollisuuden energiankulutus	228
Muut moottorien polttoaineet	3,3

Lisäksi on tuettu energiantuotantoa, joka aiheuttaa vain vähän tai ei lainkaan hiilidioksidipäästöjä. Uusiutuvaa sähköä sekä sähköä ja lämpöä maakaasusta tuottavat voivat saada tukea 0,013 $\text{€}/\text{kWh}$. Sähköntuottoa tuulella, vesivoimalla, biokaasulla ja biopolttoaineilla tuetaan 0,023 $\text{€}/\text{kWh}$. Yhdyskuntajätteitä ei lueta biopolttoaineiksi.

Rikkivero peritään kaikista energialähteistä niiden rikkipitoisuuden tai rikkipäästöjen mukaan. Vuonna 1999 tuotto oli 77 miljoonaa euroa. Veroa ei peritä meri- ja ilmakuljetuksilta.

Liikennevälineiden vuosimaksu perustui aiemmin ajoneuvon painoon, kesän 1997 jälkeen rekisteröidyillä ajoneuvoilla polttoaineen kulutukseen. Tavoitteena on nostaa polttoainetuottavuus 20 kilometriin litralla, dieselajoneuvoilla 22 km:iin litralla. Raskailla ajoneuvoilla vero määräytyy edelleen painon mukaan. Tuotto 866 miljoonaa euroa.

Ajoneuvoveron tavoitteena on vähentää ajoneuvojen määrää ja ohjata valitsemaan pienempiä ja energiatehokkaampia ajoneuvoja. Vero on 150—200 prosenttia ajoneuvon tuontihinnasta. Osan verosta saa takaisin, jos palauttaa auton romutusvaiheessa auktorisoidulle romuttajalle.

Omalla ajoneuvolla tehdyt työmatkakustannukset voi vähentää verotuksessa, jos työmatka on yli 24 km. Työsuhdeautoa verotetaan normaaliajoneuvon tapaan, kun sitä käytetään yksityisajoihin.

Kaikki yli 12 tonnin ajoneuvot maksavat tietullia vuosittain. Vero tuotti 39 miljoonaa euroa.

Suorat veroratkaisuihin liitetyt tuet

Investointiohjelma käynnistettiin vuonna 1996 yhtä aikaa energiaverotuksen uudistamisen kanssa. Teollisuudelta kerätyt verotulot ohjataan näin takaisi teollisuudelle. Muun muassa energiansäästöinvestointeihin tarkoitettuihin investointeihin ohjattiin vuosina 1996-1999 yhteensä 241 miljoonaa euroa. Uusiutuviin energiamuotoihin on annettu 16 miljoonaa euroa. Asuinkiinteistöjen muuttamiseen sähkölämmityksestä kaukolämmöllä tai maakaasulla toimimaan on osoitettu 8 miljoonaa euroa. Lisäksi tuetaan mm. luonnonmukaista maataloutta.

Maatalouden verot

Tanskassa torjunta-aineveroja on nostettu jo kahteen kertaan. Vero peritään myös puutavaran käsittelyssä käytetyistä torjunta-aineista. Tuotto on 60 miljoonaa euroa. Lannoitteista ja kasvunestittäjäaineista ryhdyttiin perimään veroa syksyllä 1998. Lannoiteveroa (100 prosenttia) kerätään maataloilta, jotka eivät pidä lannoitekirjanpitoa ja ole mukana kiintiöjärjestelmässä. Jos viljelijä ylittää tyyppikiintiön, on vero 400 prosenttia. Kasvunestittäjien verotuksen tarkoituksena oli poistaa ne markkinoilta.

Sekä uusista että käytetyistä ajoneuvojen renkaista vero on 1,07 euroa. Uusiomateriaalista valmistetuista renkaista vero on kuitenkin puolta pienempi. Voiteluöljyvero tuottaa nyt yli 15 miljoonaa euroa.

Klooripitoisten puhdistusaineiden käyttöä on rajoitettu verolla, mikä on lisäänny tällaisten aineiden hintaa noin 25 prosentilla. Kertakäyttöaterimien vero on puolestaan rajoittanut kertakäyttöaterimien määrää.

Käyttöveden, myös yksityiskaivoista otetun, vero nostaa veden hintaa 15–20 prosenttia. Vero palautetaan teollisuudelle ja maataloudelle kokonaisuudessaan.

Englanti

Englannissa otettiin vuonna 2002 käyttöön ”ilmastomuutosveroksi” kutsuttu energiavero. Se poikkeaa muiden EU-maiden ympäristöveroista siinä, että se

kohdistuu kaikkiin muihin kuin kotitalouksiin. Syynä tähän on mm. se, että englantilaiset asuinrakennukset ovat erittäin huonosti lämpöeristettyjä, ja kotitaloudet käyttävät runsaasti energiaa lämmitykseen. Vero kohdistuisi erityisen raskaasti pienituloisiin, joiden asumisstandardi on muitakin huonompi.

Veroa kerätään seuraavasti:

Sähkö	0,43 p/kWh
Kaasu	0,15
Hiili ja ligniitti	1,17
LPG	0,96

Teollisuus saa 80 prosentin alennuksen verosta, jos solmii vapaaehtoisen sopimuksen ja saavuttaa sen energiansäästön ja hiilidioksidipäästötavoitteen. Sopimus koskee nyt kaikkia energiaintensiivisiä aloja. Yritykset voivat valita joko absoluuttiset tai suhteellisen CO2 tavoitteen. Valtaosa on valinnat suhteelliset tavoitteet.

Tämän lisäksi saman sektorin yritykset saavat käydä päästökauppaa keskenään. Näin pyritään siihen, että päästövähennykset voidaan toteuttaa edullisimmalla tavalla. Vapaaehtoisten sopimusten tavoitteita kiristetään asteittain BAT-selvityksen perusteella ja tavoitteet arvioidaan joka toinen vuosi; ensimmäisen kerran helmikuussa 2003. Jos yritys ei täytä suhteellista tavoitettaan se menettää kahdeksi vuodeksi 80 prosentin veronalennuksensa ja jos se ei seuraavallakaan kaudella saavuta tavoitetta se joutuu palauttamaan myös aiemmin saamansa veroedun.

Ruotsi

Ruotsin luonnonsuojeluliiton (SNF) esitys verouudistukseksi

Vuonna 2000 tehdyssä esityksessä asetettiin tavoitteet kahdelle ja kymmenelle vuodelle.

Tavoitteet kahdelle vuodelle

Korottaa veroja

- teollisuuden hiilidioksidipäästöille	18 äyriä/kg hiilidioksidia
- dieselöljylle	30 äyriä/litra
- kotitalouksien sähkönkulutukselle	6 äyriä/kWh

Asettaa uusi hiilidioksidivero sähköntuotannolle: 37 äyriä/kg hiilidioksidia.

Lisäksi SNF esitti joko korotettavan verotuksessa henkilöiden perusvähennystä 3000 äyrillä/henkilö tai laskettavan työnantajien sosiaaliturvamaksua 0,8 prosenttiyksikköä.

Tavoitteet 10 vuodelle

Korottaa veroja:

- hiilidioksidipäästöille	37 äyriä/kg
- dieselöljylle	75 kruunua/litra

- kotitalouksien sähkönkulutukselle 15 äyriä/kWh

Asettaa uusia veroja:

- teollisuuden sähkönkulutukselle
- maantiekuljetuksille 1,20 kr/km
- ydinvoimalle 4 äyriä/kWh
- lentopolttoaineille 3,37 kr/litra

Verotuksessa perusvähennys nostettaisiin 20 000 kruunuun/henkilö tai työnantajan sosiaaliturvamaksua laskettaisiin 5,3 prosenttiyksiköllä.

Ruotsissa torjunta-aineita peritään 2,3 ₣/kg. Lannoitteita verotetaan niiden typpipitoisuuden perusteella, 0,2 ₣/typpi-kg, jos typpeä on enemmän kuin 2 prosenttia. Vero lisää lannoitteen hintaa noin viidenneksellä. Fosforilannoitteiden kadmiumista kannetaan 3,5 euroa kadmium-grammalta kadmiumpitoisuuden ylittäessä 5 mg lannoitetonnissa. Lannoitevero tuotti vuonna 1999 yhteensä 46,3 miljoonaa euroa.